

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

מועד קיץ תשפ"א 2021

סמל שאלון

80% – 34281

הפתרון נכתב על ידי

גידי גרונברג

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

שאלה מספר 1

סעיף א

ציין: מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמלי.

הצג: ביקורת שמקיימים גופים, ארגונים, או פרטים באמצעות הפגנות/שביתות/עצרות/יצירות אומנות, הופעה וכתובה באמצעי התקשורת וברשתות החברתיות. ללא הסמכה חוקית אלא מיוזמתם של אזרחים או קבוצות. לשם הגבלת השלטון וחוקיות פעולותיו, באמצעות לחץ והבעת ביקורת פוליטית על קובעי מדיניות.

הסבר: בקטע כתוב: "בתגובה על כך, מאות אלפי חקלאים יצאו להפגנות גדולות ברחבי הודו ואף שבתו רעב. המפגינים דרשו מן הממשלה לבטל את הרפורמה". ניתן לראות בקטע שהחקלאים יצאו להפגנות ובכך העבירו ביקורת בלתי פורמלית על הממשלה.

סעיף ב

ציין: חופש הביטוי.

הצג: לכל אדם הזכות לבטא ולהפיץ את עמדותיו ודעותיו ואמונותיו בפומבי בכל דרך שייבחר: לבוש, פולחן, תקשורת, אמנות, דיבור ועוד.

הסבר: בקטע כתוב: "מנהיגי המחאה טענו כי חסימת האינטרנט מונעת מן המפגינים לפרסם את דרישותיהם ברשתות החברתיות השונות". ניתן לראות בקטע שמנהיגי המחאה טענו כי חסימת שירותי האינטרנט מנעה מהם לפרסם את דעותיהם ודרישותיהם ובכך פגעה להם בחופש הביטוי.

שאלה מספר 2

סעיף א

ציין: הזכות לשוויון.

הצג: אין להפלות אדם בשל זהותו, שיוך, סממן חיצוני או מגבלה כלשהי (דת, גזע, מין, העדפה מינית, צבע עור וכו'). לכל אדם הזכות לשוויון בפני החוק ולשוויון פוליטי (הזכות לבחור ולהיבחר). לכל אדם הזכות לשוויון הזדמנויות במובן הכלכלי והחברתי.

הסבר: בקטע כתוב: "אחד המפגינים טען שכבדי השמיעה והחירשים מתקשים להשתמש בתוכנות לקיום ועידות וידאו, כמו "זום", שאינן מונגשות בשפת הסימנים, ולכן הם אינם מפיקים תועלת מתוכנות אלה כמו כולם". ניתן לראות שכבדי השמיעה והחירשים טוענים שתוכנת זום אינה מונגשת בשפת הסימנים ולכן הם מופלים בשל מגבלתם ובכך זכותם לשוויון נפגעה.

סעיף ב

ציין: אחריות מיניסטריאלית.

הצג: לכל שר בממשלה אחריות כלפי הכנסת והממשלה ביחס לנושאים שבתחום משרדו ולפעולות סגל עובדיו, אף אם שנעשו שלא בידיעתו. חובתו של שר לדווח בכנסת על פעולות משרדו, להשיב על שאלות ועל הצעות לסדר היום הקשורות לתחום משרדו, וכן לתקן בעיות שבתחום משרדו. האחריות המיניסטריאלית היא ציבורית בלבד ולא משפטית.

הסבר: בקטע כתוב: "אחד השרים אמר כי משרדו יפעל לקידום הקמת מוסד זה, שמטרתו, בין השאר, להנגיש שירותים שונים לכבדי שמיעה ולחירשים". ניתן לראות שהשר נוטל אחריות ומתקן בעיות שבתחום משרדו בכך שהוא פועל למען הקמת מוסד לחירשים וכבדי שמיעה.

שאלה מספר 3

הגישה הסוציאל דמוקרטית מדגישה את השוויון החברתי-כלכלי על פני החירות הכלכלית ומקדמת בשם הסולידריות שוויון כלכלי וצמצום פערים. במקרה הצורך הפרט יכול להישען על סיוע חברתי-כלכלי מהמדינה. המדינה מעורבת בתחום החברתי-כלכלי במידה רבה ומחויבת ליצור רשת ביטחון סוציאלית וקיום בכבוד לכל אדם. דוגמאות: סבסוד שירותים, הענקת שירותים חברתיים, חקיקה חברתית, הלאמה ותמיכה במיסוי גבוה על העשירונים העליונים.

שאלה מספר 4

תפקיד הכנסת: כינון ממשלה

מכוננת את הממשלה ומוסמכת להצביע אי אמון בממשלה.

תפקיד הכנסת: ייצוג האזרחים

מייצגת את ריבונות האזרחים ואת העמדות השונות בחברה.

שאלה מספר 5

חוק שעות עבודה ומנוחה

החוק מגדיר את שעות העבודה וימי עבודה ומנוחה במשק. ליהודים נקבעה השבת כיום השבתון השבועי. ללא יהודים- בשישי, שבת או ראשון לפי בחירתם.

חוק בתי הדין הרבניים

החוק קובע שכל אזרחי ישראל מחויבים להתחתן ולהתגרש במסגרת בתי הדין של בני דתם וממילא נישואין וגירושין של יהודים בישראל יערכו על פי דין תורה (החל מ-2010 המדינה מאפשרת נישואין אזרחיים לאזרחים שהינם חסרי דת).

שאלה מספר 6

אחריות מיניסטריאלית

כלל שר בממשלה אחריות כלפי הכנסת והממשלה ביחס לנושאים שבתחום משרדו ולפעולות סגל עובדיו, אף אם נעשו שלא בידיעתו. חובתו של שר לדווח בכנסת על פעולות משרדו, להשיב על שאילתות ועל הצעות לסדר היום הקשורות לתחום משרדו, וכן לתקן בעיות שבתחום משרדו. האחריות המיניסטריאלית היא ציבורית בלבד ולא משפטית (לעומת אחריות אישית שמוטלת על השר ביחס למעשים או מחדלים שביצע בעצמו).

שאלה מספר 7

שני הבדלים בין פקודה בלתי חוקית ובין פקודה בלתי חוקית בעליל:
פקודה בלתי חוקית – חובה לציית לה.

פקודה בלתי חוקית בעליל – חל איסור מוחלט לציית לה.

פקודה בלתי חוקית – נותן ההוראה נושא באחריות של הפרת החוק.

פקודה בלתי חוקית בעליל – נותן ההוראה והמבצע, שניהם יעמדו לדין.

שאלה מספר 8 – אשכול העולם היהודי

שני מאפיינים של החברה הדתית לאומית: החברה הדתית לאומית מהווה 20% מקרב החברה היהודית בישראל. היא מחויבת להלכה היהודית ודוגלת בערכים דמוקרטיים. כמו כן, דוגלת באידיאולוגיה ציונית המשולבת בערכים מן התרבות המערבית התואמת את השקפת עולמם הדתי. חבריה משתלבים בחיי החברה, הכלכלה והתרבות במדינה ומתגייסים לצה"ל. עקרון הפלורליזם: הכרה בערך של ריבוי, מגוון דעות ועמדות של אנשים או קבוצות. מעודד תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות ועמדות של אנשים או קבוצות בחברה. עקרון הפלורליזם מאפשר לחברה הדתית לאומית לשמור על מאפייניה הייחודיים בכך שהוא מעודד תמיכה בקיומן של מגוון קבוצות בחברה. כך יוכלו חברי הקבוצה להביא לידי ביטוי את אמונותיהם, אורחות חייהם והשקפת עולמם. לדוג': הכרה במערכת חינוך נפרדת עבורם.

שאלה מספר 9 – אשכול תקשורת ופוליטיקה

החוק מונע מאדם להיות בעלים של מספר כלי תקשורת (לדוגמה תחנת רדיו ועיתון) כדי להגביל את היכולת לצנזר מידע במספר כלי תקשורת וליצור הטיית מידע. עקרון הפלורליזם: הכרה בערך של ריבוי, מגוון דעות ועמדות של אנשים או קבוצות. מעודד תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות ועמדות של אנשים או קבוצות בחברה. עקרון הפלורליזם מתחזק באמצעות החוק נגד בעלות צולבת בכך שהוא מאפשר ריבוי של דעות ומגוון של דעות בתקשורת הישראלית שמיוצגות על ידי גופי תקשורת שונים.

שאלה מספר 10 – אשכול בחירות ומפלגות

ממשל פרלמנטרי: שיטה זו נהוגה ברוב המדינות הדמוקרטיות. בממשל פרלמנטרי האזרח בוחר את נציגיו לפרלמנט שמשמש כרשות מחוקקת. המפלגות ששולטות בפרלמנט מרכיבות את הממשלה שהיא הרשות המבצעת. ראש הממשלה הנבחר על ידי העם באופן עקיף ולא ישיר. ראש הממשלה שעומד בראש הרשות המבצעת צריך לזכות באמון הפרלמנט כדי למלא את תפקידו כלומר, הרשות המבצעת זקוקה לרוב בפרלמנט כדי לפעול והיא תלויה ברוב זה. עקרון הגבלת השלטון: השלטון מחזיק באמצעים (כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה) המעניקים לו עוצמה רבה. קיימת סכנה בניצול לרעה של כוחו של השלטון, בפגיעה בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצה. הפרדת הרשויות ואמצעים פורמאליים ובלתי פורמאליים נועדו למניעת עריצות השלטון. עקרון הגבלת השלטון מתממש בשיטת הממשל הפרלמנטרי בכך שראש הממשלה שעומד בראש הרשות המבצעת זקוק לאמון הפרלמנט בכל רגע נתון ובכך כוחה של הרשות המבצעת מוגבל ומפוקח על ידי הרשות המחוקקת שהיא הפרלמנט.

שאלה מספר 11 - אשכול רשויות מקומיות

ועדה קרואה: ועדה שממנה שר הפנים כדי למלא את תפקידם של ראש העירייה ומוצעת העירייה, או את תפקידה של המועצה בלבד, בהתקיים נסיבות שונות המנויות בפקודת העיריות שמעידות על תפקוד לקוי של העירייה.

זכויות פוליטיות: הינן זכויות הקשורות לתחום הפוליטי ולשותפות בניהול המסגרת המדינית. חלקן זכויות אזרח בלבד, וחלקן מבוססות על הזכויות הטבעיות של כל אדם.

זכויות פוליטיות שהן זכויות אזרח: הזכות לבחור ולהיבחר, והזכות להתארגן כמפלגה המתמודדת בבחירות, מוענקות לאזרחי המדינה בלבד.

זכויות פוליטיות הנובעות מזכויות טבעיות: חופש ההפגנה והמחאה והאפשרות לבקר את השלטון.

מינוי ועדה קרואה פוגע במימוש הזכויות הפוליטיות בכך שמי שממנה את ראש העירייה ומוצעת העירייה הוא שר הפנים ולא האזרחים למעשה הדבר פוגע בזכות לבחור ולהיבחר.

שאלה מספר 12 - אשכול מעוברות אזרחיות ופיקוח על רשויות השלטון

מבקר המדינה: מוסדר מבקר המדינה פועל על פי החוק (1949) ובהמשך הורחב ואושר כחוק יסוד: מבקר המדינה. החוק קובע מה הם התחומים והעניינים השונים שנתונים לביקורתו של מבקר המדינה וקובע מי הם הגופים אשר בסמכות מבקר המדינה לבדוק. מבקר המדינה הוא בלתי תלוי ברשות המבצעת שעומדת במרכז ביקורתו של המבקר. מליאת הכנסת היא שבחרת את מבקר המדינה בהצבעה חשאית לתקופת כהונה אחת של שבע שנים.

עקרון הגבלת השלטון: השלטון מחזיק באמצעים (כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה) המעניקים לו עוצמה רבה. קיימת סכנה בניצול לרעה של כוחו של השלטון, בפגיעה בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצה. הפרדת הרשויות ואמצעים פורמאליים ובלתי פורמאליים נועדו למניעת עריצות השלטון.

עקרון הגבלת השלטון מתממש בשיטת הממשל הפרלמנטרי בכך שראש הממשלה שעומד בראש הרשות המבצעת זקוק לאמון הפרלמנט בכל רגע נתון ובכך כוחה של הרשות המבצעת מוגבל ומפוקח על ידי הרשות המחוקקת שהיא הפרלמנט.

מבקר המדינה מממש את עקרון הגבלת השלטון בכך שהוא אחד מן המנגנונים הפורמאליים שקבועים בחוק שתפקידם לבקר את פעולתו של השלטון בדגש על הרשות המבצעת.

שאלה מספר 13

מדינת לאום יהודית-אתנית-תרבותית דמוקרטית: ישראל היא מדינתו של העם היהודי בארץ ובתפוצות.

המדינה מזוהה ברמה הקולקטיבית עם לאום אתני-תרבותי יהודי ומבטאת את זכותו להגדרה עצמית לאומית. במדיניות ההגירה יש העדפה ללאום היהודי/ זכותו של כל יהודי לעלות למדינת ישראל.

עברית היא שפתה הרשמית המרכזית של המדינה. מורשת ישראל היא מרכיב מרכזי בתרבותה של המדינה.

חלק מהסמלים, המועדים הרשמיים, החוקים ומוסדות המדינה נותנים ביטוי ליסודות האתניים-תרבותיים

היהודיים (מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה, מורשת ודת).

לצד הגדרתה העצמית הלאומית היהודית, מדינת ישראל מחויבת לשוויון מלא בין כל אזרחיה ללא הבדלי

השתייכות לאומית, אתנית או דתית. יש הכרה גם בזכויות קבוצתיות מסוימות לקבוצות האתניות השונות.

בקטע כתוב: "ישראל היא בית לעם היהודי, אך גם מדינה השואפת לקיים שוויון לכל אזרחיה. חוק השבות, שמעניק לכל יהודי כרטיס כניסה אוטומטי למדינת ישראל, מבטא אומנם את הצד היהודי במשוואה הזו, אך יהודי מפריז או מניו יורק, שמגיע לישראל ורוצה להיות חלק בלתי נפרד מן המקום הזה חייב להפוך לשם כך לאזרח ישראלי".

ניתן לראות בקטע שהמדינה מזוהה ברמה הקולקטיבית עם הלאום היהודי והיא מבטאת את זכותו להגדרה עצמית במסגרת של מדינה. כמו כן, מצוינת בקטע זכותו של כל יהודי לעלות למדינת ישראל באמצעות חוק השבות לצד שוויון לכל אזרחיה.

שאלה מספר 14

חובות האזרח: החובה לציית לחוק ולחובות הקבועות בו (תשלום מיסים, שירות צבאי וכו'). ישנו ערך אזרחי להשתתפות בעיצוב החיים הציבוריים (הצבעה בבחירות, ביקורת השלטון, השתתפות אזרחית וכו') כמו כן, ישנו ערך אזרחי בתרומה לקהילה ולמדינה.

בקטע כתוב: "בעיני לבין האזרח הערבי מנצרת כרותה ברית אזרית: שנינו חיים באותה כברת ארץ, בוחרים את מנהיגינו, מממנים במיסים שלנו את פעולות הממשלה וקושרים את גורלנו יחד במקום הזה לטוב ולרע".

ניתן לראות בקטע שכלל אזרחי המדינה מחויבים בתשלום מיסים. חובה הנובעת מן החוק וכמו כן שותפים בעיצוב החיים הפוליטיים במדינה באמצעות בחירת המנהיגים.

שאלה מספר 15

היחס של יהודי התפוצות למדינת ישראל: רבים מיהודי העולם חשים קרבה והזדהות עם מדינת ישראל על אף היותם אזרחים לכל דבר במדינותיהם. במקרים מסוימים הדבר גורם לדילמות של "נאמנות כפולה". תמיכה פוליטית בישראל: על ידי ארגונים ושדולות המשתדלים להשפיע על ממשלותיהם לתמוך בישראל בהקשרים שונים.

תמיכה כלכלית: לאורך השנים תומכת יהדות התפוצות בפעילויות שונות בישראל בסכומים גדולים.

בקטע כתוב: " אין הכוונה שצריך להתעלם מקולם של יהודי התפוצות, ובוודאי שלא להתנשא עליהם, בייחוד משום שאנו נהנים מתרומתם לתדמיתה של מדינת ישראל בעולם ומן הכספים שהם מגייסים לטובתה".

ניתן לראות שיהודי התפוצות תורמים לשיפור תדמיתה של מדינת ישראל בעולם וכמו כן הם מגייסים כספים לטובתה או לפיתוחה.

שאלה מספר 16

ציין : כלליות.

הצג : כל אזרחי המדינה זכאים לבחור ולהיבחר למוסדות הנבחרים במדינה במגבלות הכתובות בחוק (לדוג' : גיל מינימלי).

הסבר : בקטע כתוב : "קלפיות כאלה יאפשרו לאזרחים חולי קורונה ומחויבי בידוד לממש את זכותם להצביע".

ניתן לראות שוועדת הבחירות המרכזית הציבה קלפיות המאפשרות לאזרחים חולי קורונה להצביע ודואגת לכך שכל אזרחי המדינה יממשו את זכותם הדמוקרטית.

שאלה מספר 17

ציין : פניה למדינות השכנות.

הצג : מושיטים יד לשלום ושכנות טובה, לשיתוף פעולה במאמץ לקדם את המזרח התיכון כולו. הסבר : בקטע כתוב : "הנציגים הישראליים שהיו מערבים בתהליך חתימת ההסכם אמרו כי זהו צעד היסטורי חשוב עבור המזרח התיכון, והוסיפו כי מלבד תרומתו לקידום השלום, הוא יוביל גם למיזמים כלכליים המשותפים למדינות באזור".

ניתן לראות שחתימת הסכמי השלום עם מדינות ערב מקדמת את השלום ואת פיתוח המזרח התיכון.

שאלה מספר 18

ציין : עבריינות שלטונית אישית.

הצג : עבירה על החוק שנעשית ע"י אדם נושא משרה ציבורית (נבחר או ממונה) מתוך אינטרס אישי ואינו מוכן לשאת בתוצאות העבירה. ברוב המקרים תוך כדי שימוש בכוח הציבורי שלו. יחסה של החברה לעבירה זו הוא שלילי בגלל סכנת אמון הציבור ברשויות השלטון. מאחר וזו עבירה על החוק, המדינה תפעיל את אמצעי אכיפת החוק.

הסבר : בקטע כתוב : "לטענת המשטרה ציפה ראש העיר כי איש העסקים יתמוך בו בבחירות הקרובות".

ניתן לראות כי ראש העיר ניצל את מעמדו הציבורי כדי לקדם אינטרסים של איש עסקים באופן בלתי חוקי ובתמורה לכך לזכות בטובות הנאה שיקדמו אותו בבחירות.

שאלה מספר 19

עמדתי היא שלבג"ץ יש סמכות לשנות או לבטל חוקים בכלל וחוקי יסוד בפרט. אנמק את עמדתי באמצעות המושג ביקורת שיפוטית : ביקורת של מערכת המשפט (בדרך כלל על ידי בג"ץ) על הרשות המחוקקת ועל הרשות המבצעת. מתבטאת בישראל מאז המהפכה החוקתית במידה רבה ע"י פסילת חוקים הסותרים חוקי יסוד. סמכות בית המשפט לביקורת שיפוטית והיקפה הראוי שנויים במחלוקת ציבורית.

מערכת המשפט מהווה מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמאלי חשוב שמטרתו למנוע מן השלטון לפגוע בזכויות אדם וזכויות אזרח ובמקרה הצורך לפסול או לדרוש את תיקונם של חוקים שעלולים לפגוע בזכויות אלה.

המתנגדים לעמדתי יציגו את המושג עקרון שלטון העם: עקרון יסוד של הדמוקרטיה המדגיש שכלל האזרחים הם הריבון / מקור הסמכות השלטונית. האזרחים בוחרים שלטון של נציגים לפרק זמן קצוב וידוע מראש הקבוע בחוק. פסילת חוקים על ידי הרשות השופטת מעקרת מתוכן את עקרון שלטון העם. האזרחים הם מקור הסמכות השלטונית במדינה והם אלו שממנים את הנציגים שמייצגים את העמדות שלהם ומוסמכים על ידם לנהל את המדינה באמצעות חקיקת חוקים. אם כל נשאלת השאלה מי הוא הריבון במדינה? בתי המשפט שאינם נבחרים על ידי העם או האזרחים.

שאלה מספר 20

עמדתי היא שיש להטיל הגבלות על תושבים בערים אדומות. אנמק את עמדתי באמצעות הזכות לחיים ובטחון: אין לפגוע בחייו ובגופו של אדם, לכל אדם זכות לחיים ולביטחון אישי. חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים. כדי למנוע הדבקה המונית ופגיעה בבריאותם של תושבים מערים אחרות שבהן רמת התחלואה נמוכה יש להטיל את הסגר על ערים אלה. המתנגדים לעמדתי יציגו את הזכות לחופש התנועה: לכל אדם זכות לנוע כרצונו ולהימצא בכל מקום (זכות הכניסה החופשית למדינה מוקנית לאזרחים בלבד). בעצם הטלת הסגר על ערים אדומות נמנעת מהתושבים בערים אלו לנוע בחופשיות ממקום למקום, לדוגמה לצאת למקום עבודתם הנמצא בעיר אחרת.